

บทที่ 5

สถานสุขภาพและปัญหาสุขภาพของคนไทย

1. ดัชนีชี้วัดสภาวะสุขภาพทางกายในภาพรวม

พบว่า มีแนวโน้มดีขึ้น ตลอด 3 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดดังนี้

1.1 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของคนไทย

พ.ศ.2545 คนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเท่ากับ 69.1 ปี ถึงแม้ว่าอายุคาดเฉลี่ยของคนไทยสูงกว่าอายุคาดเฉลี่ยของประชากรประเทศกำลังพัฒนาและประชากรโลกก็ตาม แต่ก็พบว่ายังด้อยกว่ากลุ่มประเทศอาเซียนหลายประเทศ (ตารางที่ 5.1) แต่อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ พ.ศ. 2507-2543 อายุคาดเฉลี่ยของคนไทยเมื่อแรกเกิดเพิ่มขึ้น โดยที่ผู้ชายเพิ่มจาก 55.9 ปี เป็น 69.4 ปี และผู้หญิงเพิ่มจาก 62.0 ปี เป็น 74.1 ปี และเมื่อถึง พ.ศ. 2568 ผู้ชายไทยจะมีอายุคาดเฉลี่ยเป็น 74.8 ปี ผู้หญิงเป็น 80.3 ปี (ตารางที่ 5.2) มีข้อน่าสังเกตว่าแม้ผู้หญิงจะมีอายุคาดเฉลี่ยมากกว่าผู้ชายแต่ความแตกต่างก็ลดลงเป็นลำดับจาก 6.1 ปี ใน พ.ศ. 2507-2508 เป็น 4.7 ปี ใน พ.ศ. 2538-2543

นอกจากนี้ จากรายงานสุขภาพโลกขององค์การอนามัยโลก พ.ศ. 2546 ระบุว่า ใน พ.ศ. 2545 ประเทศไทยมีอายุคาดเฉลี่ยของภาวะสุขภาพดี (Healthy Life Expectancy - HALE) เท่ากับ 60.1 ปี โดยที่ผู้ชายมีอายุเป็น 57.7 ปี และผู้หญิงมีอายุเป็น 62.4 ปี ซึ่งก็ยังด้อยกว่าประเทศในกลุ่มอาเซียนหลายประเทศ (ตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากรไทย เปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ

กลุ่มประเทศ	อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด			อายุคาดเฉลี่ยของภาวะสุขภาพดี(พ.ศ. 2545) ⁽⁴⁾		
	พ.ศ. 2541 ⁽¹⁾	พ.ศ. 2544 ⁽²⁾	พ.ศ. 2545 ⁽³⁾	รวม	ชาย	หญิง
WHO / SEAR						
ศรีลังกา	73.3	72.3	72.5	61.6	59.2	64.0
ไทย	68.9	68.9	69.1	60.1	57.7	62.4
อินโดนีเซีย	65.6	66.2	66.6	58.1	57.4	58.9
มัลดีฟส์	65.0	66.8	67.2	57.8	59.0	56.6
อินเดีย	62.9	63.3	63.7	53.5	53.3	53.6
ภูฏาน	61.2	62.5	63.0	52.9	52.9	52.9
สหภาพพม่า	60.6	57.0	57.2	51.7	49.9	53.5
บังกลาเทศ	58.6	60.5	61.1	54.3	55.3	53.3
เนปาล	57.8	59.1	59.6	51.8	52.5	51.1
ASEAN						
สิงคโปร์	77.3	77.8	78.0	70.1	68.8	71.3
บรูไน	75.7	76.1	76.2	65.3	65.1	65.5
มาเลเซีย	72.2	72.8	73.0	63.2	61.6	64.8
ไทย	68.9	68.9	69.1	60.1	57.7	62.4
ฟิลิปปินส์	68.6	69.5	69.8	59.3	57.1	61.5
เวียดนาม	67.8	68.6	69.0	61.3	59.8	62.9
อินโดนีเซีย	65.6	66.2	66.6	58.1	57.4	58.9
สหภาพพม่า	60.6	57.0	57.2	51.7	49.9	53.5
ลาว	53.7	53.9	54.3	47.0	45.6	49.5
กัมพูชา	53.5	57.4	57.4	47.5	45.6	49.5
High human development						
ญี่ปุ่น	80.0	81.3	81.5	75.0	72.3	77.7
แคนาดา	79.1	79.2	79.3	72.0	70.1	74.0
ไอซ์แลนด์	79.1	79.6	79.9	72.8	72.1	73.6
สวีเดน	78.7	79.9	80.0	73.3	71.9	74.8
สวิสเซอร์แลนด์	78.7	79.0	79.1	73.2	71.1	75.3
World	66.9	67.0	66.9	-	-	-
High human development	77.0	77.1	77.4	-	-	-
Medium human development	66.9	67.0	67.2	-	-	-

Source: ⁽¹⁾ UNDP, Human Development 2000.

⁽²⁾ UNDP, Human Development 2003.

⁽³⁾ UNDP, Human Development 2004.

⁽⁴⁾ WHO, World Health Report 2003.

ตารางที่ 5.2 อายุคาดเฉลี่ยของคนไทยเมื่อแรกเกิด (Life Expectancy at Birth)

พ.ศ.	ชาย	หญิง	หญิง-ชาย
2507-2508 ⁽¹⁾	55.9	62.0	6.1
2517-2519 ⁽¹⁾	58.0	63.8	5.8
2528-2529 ⁽¹⁾	63.8	68.9	5.1
2533-2538 ⁽²⁾	68.6	73.4	4.8
2538-2543 ⁽²⁾	69.4	74.1	4.7
2543-2548 ⁽³⁾	67.9	74.9	7.0
2548-2553 ⁽³⁾	69.6	76.2	6.6
2553-2558 ⁽³⁾	71.3	77.5	6.3
2558-2563 ⁽³⁾	73.1	78.9	5.8
2563-2568 ⁽³⁾	74.8	80.3	5.5

- ที่มา: (1) รายงานการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. 2507-2508, 2517-2519, 2528-2529, 2532, 2534 และ พ.ศ. 2538 - พ.ศ. 2539, สำนักงานสถิติแห่งชาติ
- (2) จิระพันธ์ กัลลประวัติ และคณะ, การปรับการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2533-2563, มิถุนายน 2541
- (3) การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2543 - พ.ศ. 2568, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546

1.2 อัตราการตาย

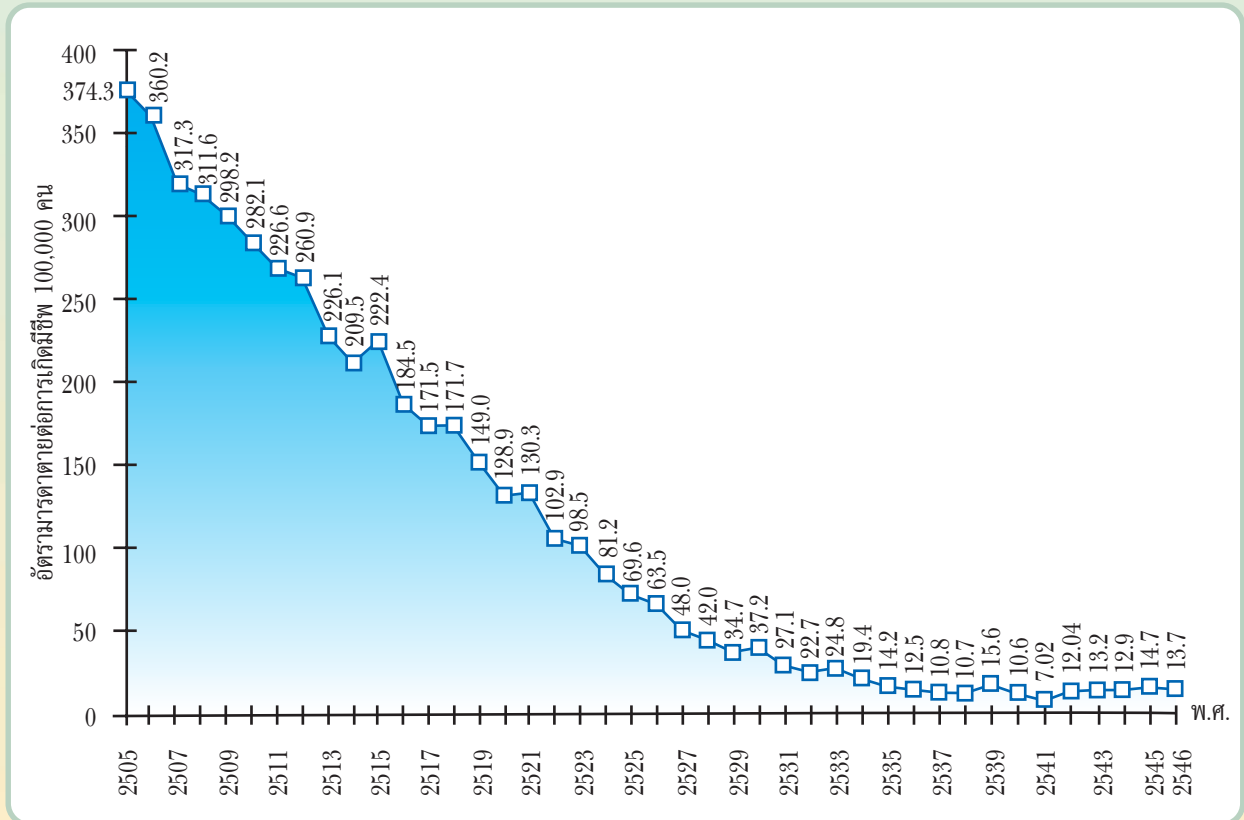
อัตราการตายของมารดาต่อการเกิดมีชีพ 100,000 คน ในประเทศไทย ได้ลดลงจาก 374.3 ต่อการเกิดมีชีพ 100,000 คน ใน พ.ศ. 2505 เหลือ 13.7 ต่อการเกิดมีชีพ 100,000 คน ใน พ.ศ. 2546 (ภาพที่ 5.1) อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้จากการสำรวจอื่นๆ พบว่า อัตราการตายที่สูงกว่าที่มีในรายงาน เช่น การสำรวจการตายของสตรีวัยเจริญพันธุ์โดยวิธี RAMOS¹ เมื่อ พ.ศ. 2538-2539 พบอัตราการตายของมารดาเท่ากับ 44.1 ขณะที่โครงการลูกเกิดรอดแม่ปลอดภัย² เมื่อ พ.ศ. 2538 - 2539 พบเท่ากับ 16.3 และการศึกษาของยงเจือ เหล่าศิริถาวร³ (2546) พบเท่ากับ 52.2 ต่อการเกิดมีชีพ 100,000 คน ใน พ.ศ. 2538 - 2539

¹ การสำรวจการตายของสตรีวัยเจริญพันธุ์โดยวิธี Reproductive Age Mortality Survey โดยสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย

² สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย, รายงานการตายมารดาในประเทศไทย โครงการลูกเกิดรอดแม่ปลอดภัย พ.ศ. 2538-2539

³ ยงเจือ เหล่าศิริถาวร, สถานการณ์และการรายงานการเสียชีวิตจากการตั้งครรภ์และการคลอดประเทศไทย พ.ศ. 2538-2539, 2546

ภาพที่ 5.1 อัตราการตายต่อการเกิดมีชีพ 100,000 คน ประเทศไทย พ.ศ. 2505- พ.ศ. 2546

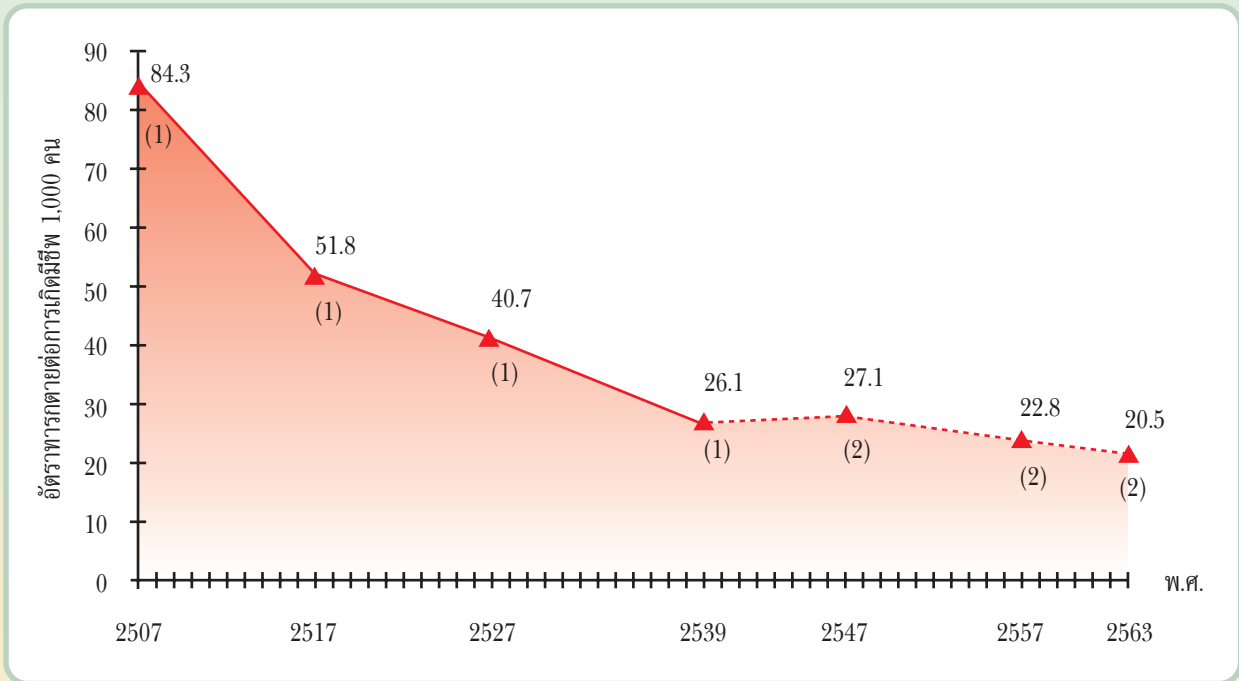


ที่มา: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข

1.3 ภาวะการตายของทารก

อัตราการตายในประเทศไทย มีแนวโน้มลดลง จาก 84.3 ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ใน พ.ศ. 2507 เหลือ 40.7 ใน พ.ศ. 2527 และลดลงเป็น 26.1 ใน พ.ศ. 2539 และคาดการณ์ว่าใน พ.ศ. 2563 อัตราการตายจะลดลงเหลือ 20.5 ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน (ภาพที่ 5.2) แต่อย่างไรก็ดีแม้ว่าอัตราการตายของไทยจะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลก แต่ก็ยังสูงกว่าประเทศในแถบภูมิภาคเดียวกัน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย (ตารางที่ 5.3)

ภาพที่ 5.2 อัตราการตายต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ประเทศไทย พ.ศ. 2507 - พ.ศ. 2563



- ที่มา:
- (1) จากการคาดการณ์ โดยอาศัยข้อมูลสำรวจในรายงานการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ
 - (2) จากการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2533-2563 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 5.3 อัตราการตายและอัตราการตายของเด็กต่ำกว่า 5 ปีต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน เปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ พ.ศ. 2523, พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2545

กลุ่มประเทศ	อัตราการตายต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน			อัตราการตายของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน		
	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2544	พ.ศ. 2545	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2544	พ.ศ. 2545
WHO / SEAR						
เกาหลีเหนือ	32	42	42	43	55	65
ศรีลังกา	34	17	16	48	19	19
ไทย	49	24	24	58	28	28
อินโดนีเซีย	90	33	32	125	45	43
สหภาพพม่า	109	77	77	134	109	108
อินเดีย	115	67	65	173	93	90
เนปาล	132	66	62	195	91	83
บังคลาเทศ	132	51	48	205	77	73
ASEAN						
สิงคโปร์	12	3	3	13	4	4
มาเลเซีย	30	8	8	42	8	8
ไทย	49	24	24	58	28	28
ฟิลิปปินส์	52	29	28	81	38	37
เวียดนาม	57	30	20	70	38	26
อินโดนีเซีย	90	33	32	125	45	43
สหภาพพม่า	109	77	77	134	109	108
ลาว	127	87	87	200	100	100
High income						
สวีเดน	7	3	3	8	3	3
ญี่ปุ่น	8	3	3	10	5	5
สวิสเซอร์แลนด์	9	5	5	11	6	6
แคนาดา	10	5	5	13	7	7
ไอร์แลนด์	11	6	6	14	6	6
World	80	56	55	121	81	81
High income	13	5	5	15	7	7
Middle income	57	31	30	80	38	37
Low income	116	80	79	171	121	121

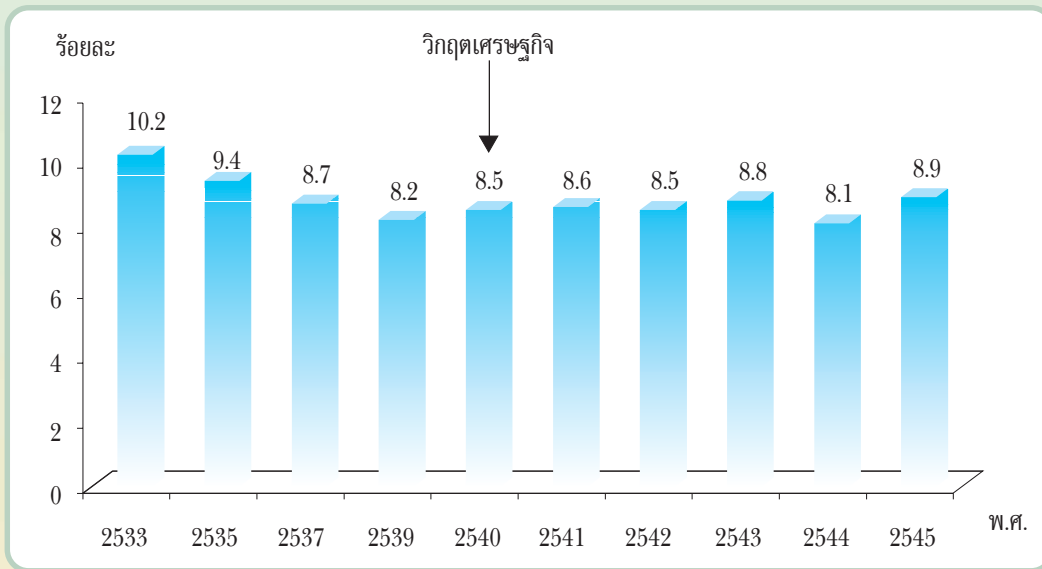
ที่มา: World Bank, World Development Indicators, 1999, 2000/2001, 2002, 2003, 2004,

1.4 อัตราทารกแรกเกิดที่มีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม

ถึงแม้ว่าอัตราทารกแรกเกิดที่มีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ในภาพรวมได้ลดลง จากร้อยละ 10.2 ใน พ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 8.9 ใน พ.ศ. 2545 (ภาพที่ 5.3) อย่างไรก็ตามตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน พบว่า ปัญหา น้ำหนักทารกแรกเกิดต่ำกว่าเกณฑ์ของประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มยากจนและตงงานที่สูงกว่ากลุ่มไม่ยากจน อย่างชัดเจน ซึ่งพบว่า ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหาสูงสุด⁴

⁴ ปรีดา เต๋ออารักษ์, ปาณบตี เอกะจัมปะกะ, สุทธิสารณ์ วัฒนมะโน และรุจิรา ทวีรัตน์. สถานการณ์สุขภาพของหญิงมีครรภ์ ที่มาฝากครรภ์และคลอดในโรงพยาบาลของรัฐหลังวิกฤตเศรษฐกิจ, 2546

ภาพที่ 5.3 ร้อยละของทารกแรกเกิดมีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม พ.ศ. 2533 - พ.ศ. 2545

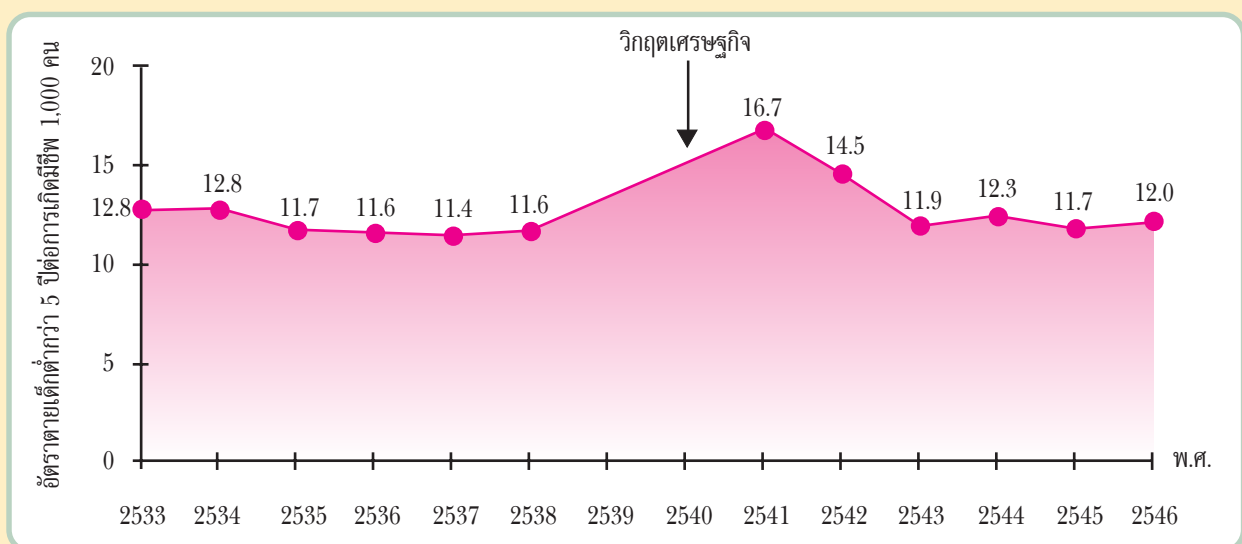


ที่มา: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

1.5 อัตราตายเด็กต่ำกว่า 5 ปี

อัตราตายของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักจาก 12.8 ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ใน พ.ศ. 2533 เป็น 12.0 ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ใน พ.ศ. 2546 เป็นที่น่าสังเกตว่าวิกฤตเศรษฐกิจในระยะแรกอาจส่งผลกระทบต่ออัตราตายเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่พบเพิ่มขึ้นเป็น 16.7 ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ใน พ.ศ. 2541 และมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา (ภาพที่ 5.4) แต่อย่างไรก็ดีแม้ว่าอัตราตายเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ของไทยจะต่ำกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลก แต่ก็ยังสูงกว่าประเทศในแถบภูมิภาคเดียวกัน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย (ตารางที่ 5.3) มีข้อสังเกตว่า ตัวเลขอัตราตายของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ที่รายงานจากสำนักทะเบียนราษฎรนี้มีแนวโน้มที่จะต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งตัวเลขจากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงประชากรพบอัตราตายของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เท่ากับ 31.4 ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ใน พ.ศ. 2539

ภาพที่ 5.4 อัตราตายเด็กต่ำกว่า 5 ปี ต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ประเทศไทย พ.ศ. 2533-พ.ศ. 2546



ที่มา: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข

หมายเหตุ: ใน พ.ศ. 2539-2540 มีการปรับระบบการประมวลผลของสำนักทะเบียนราษฎรใหม่ ทำให้ไม่มีการประมวลผลข้อมูลการตายของเด็กในปีดังกล่าว และอาจมีผลกระทบต่ออัตราการตายที่สูงขึ้นใน พ.ศ. 2541 ด้วย